

Kalmar Jernväg.

N:o 6

31 Ord.

Inlämnadt

Telegram

Ankommet

den 19/12 1883
kl. 8 o. 35 1/2 m.

den 19/12 1883
kl. 8 o. 50 1/2 m.

Örsjö Station

Postkontoret af Kalmar.

Posten från Ahlsjöhölen till
Pärva igår afton, blev kvart
nuru en dröja stund
från äggen i Ahlsjöhölen och
nu svar med försä på till
Örsjö öfver hvad han har att
säga.

Rising

Emottaget vid Kalmar Station af
Eu

Obs. In Tjenstemännen vid Kalmar Jernväg äro icke ansvarige
för försändelsens skick och icke ansvarige i händelse af detta. Redigering
genom maskinskriftnä, skrivning, eller andra afskrifts-
omständigheter, skälte följande sin bestämning.

POST- historia från

KARLSLUNDA
PASTORAT

Södra Møre härads sockengräns

Förord

I den gamla pastoratsindelningen hörde Karlslunda och Mortorps socknar samman. Jag har valt att i detta häfte kort berätta om de poststationer som funnits inom det området, fyra i Mortorps socken och en i Karlslunda socken. Dessutom lämnar jag ett exempel på en kamp förgäves för att få en poststation på en mindre plats, Träkniv.

Vardera Karlslunda och Mortorps socknar fick en poststation med 1874 års ingång då ansvaret för kronobrevbäringen överfördes på postverket. Två av de senare tillkomna poststationerna var beroende av järnvägen mellan Ljungbyholm och Päråd. Som komplement till postens distributionsnät öppnades elva år dessförinnan en poststation i Långaström.

Poststationerna presenteras i det följande i kronologisk ordning efter datum för deras tillkomst. För synpunkter på häftet är jag tacksam. Det skrivs på ordbehandlare och av den monterade förlagan tillverkas genom kopiering 20 numrerade exemplar, av vilka detta häfte får nr

Växjö i april 1993

Erik Lindgren

Personaluppgift

för år 1874.

från

Poststationen i *Mortorp*,

som f. n. lyder under *Kalmar* postkontor.

Undertecknad poststationsföreståndare är född *den 16 Sept. 1855*;

antogs till e. o. tjänsteman vid Postverket .....

och förordnades till nu innehafvande befattning *den 1 Jan. 1874*;

är härförutan *Läkarskollärare*.....

och har förut, enligt förordnande den ..... varit poststations-

föreståndare i ..... under ..... år.

Mortorp den *28* januari 1874.

S. Lindqvist

Mortorp

Skolläraren S Lindqvist i Mortorp fattade pennan för sitt första brev till poststyrelsen den 8 januari 1874. Han hade efter överenskommelse med länsstyrelsen förordnats till föreståndare för den poststation som inrättades med församlingens namn i samband med att ansvaret för kronobrevbäringen övertogs av postverket. I Småland skedde detta med 1874 års ingång, i vissa andra landsdelar ett eller två år senare.

Omorganisationen hade gått snabbt, så snabbt att ett och annat fel blivit oundvikligt. I häftet om Torsås pastorat (posthistorisk serie nr 189) berättas t ex om hur slarvig skrift ledde till att den socknens poststation, som hamnade i Ilingetorp fick det felaktiga namnet Hingstorp till en början. Mindre viktigt var det fel som skollärare Lindqvist påtalade i sitt brev till poststyrelsen. Hans namn var felstavat i förordnandet och poststationens namn felskrivet. Det stod MOTORP.

Någon stämpel med den felstavningen tillverkades dock inte, för i brådskan hann man inte med stämpelleveranser så snabbt. Gravören fick uppgift om det rätta namnet i tid.

Stämpelavtrycket MORTORP kunde ändå ha blivit en raritet, för det var snudd på indragning av poststationen, när dess förste föreståndare avled den 12 maj 1874. Postmästaren i Kalmar föreslog fröken Charlotta Hultcrantz till tjänsten, men poststyrelsen ifrågasatte stationens berättigande på grund av den ringa omsättningen. Det var tf postmästarens agerande som räddade poststationen från indragning.

I ett brev den 4 juni 1874 informerade den tillförordnade postmästaren Waldemar Schönbeck i Kalmar poststyrelsen om att frimärken hade sålts för 66 kr 42 öre under årets första kvartal och tillade följande:

"Vid jämförelse mellan poststationerna Mortorp och Alsjöholm, belägna inom ett och samma pastorat, kan med säkerhet beräknas, att den förstnämnda utväxlar mer än dubbelt så många brev och har flera tidningar än den senare. Årliga poststationsarvodet är bestämt för Mortorp till 60 riksdaler och för Alsjöholm till 80 riksdaler. Med anledning därav förordas avlöningsförhöjning för poststationsföreståndaren i Mortorp".

Det beskedet var tillräckligt klarläggande för poststyrelsen som ansåg att frimärksförsäljningen var hög nog för att behålla båda poststationerna i det skedet. Charlotta Hultcrantz fick till och med högre årsarvode än företrädaren, nämligen hela 120 kronor.

Elva år senare flyttade Charlotta från Mortorp och efterträddes vid halvårsskiftet 1885 av garvaren Claes Albert Sandgren med oförändrat årsarvode. Postmästare J A Lindqvist i Kalmar var tveksam vid valet av ny föreståndare och skrev bl a följande till poststyrelsen:

"Folkskolläraren i socknen hade enligt mitt förmenande varit mera att föredraga, enär han med mera kraft kunnat arbeta för postsparbankens ändamål, men som ifrågavarande folkskollärare förestår ambulatorisk folkskola och alltså en del av året är borta från sitt hem och hans hustru ej kan anförtros postgöromålen under mannens frånvaro, så har friherre Rappe och flera anhållit att ifrågavarande folkskollärare icke måtte antagas till poststationsföreståndare i Mortorp".

Garvaren Sandgren blev kvar som poststationsföreståndare till och med 1911. Vid årsskiftet tog Anna Elisabeth Sandgren över poststationen, som behölls i släkten till och med april 1940. Därefter tillträdde byggmästaren Karl Gustaf Andersson och blev kvar på sin post tills stationen ersattes med lantbrevbäring den 1 juni 1950.

Päryd

Karlslunda socken fick liksom de flesta en egen poststation, när kronobrevbäringsansvaret överfördes på postverket med 1874 års ingång. Södra Møre härads 16 socknar fick vid det tillfället tolv nya poststationer. Karlslunda sockens station förlades till Päryd och detta skulle bli den till ytvidden förhållandevis stora socknens enda poststation genom tiderna. Andra socknar, som t ex Mortorps, fick efter hand flera.

Till föreståndare för Päryds poststation utsågs handlanden Fredrik Jonsson. Han fick 96 kr i årsarvode, ett belopp som

år 1877 rundades av till 100 kr. Posten till och från Päryd befordrades via den sydliga postlinjen mellan Växjö och Kalmar. Det fanns också en nordlig linje från Växjö till Kalmar över Lenhovda och Orrefors och posten befordrades till en början olika veckodagar på de båda linjerna. De som bodde i trakten av Päryd och ville skicka post eller som väntade post kunde före poststationens tillkomst passa postföraren vid Päryds gästgivaregård, där han passerade en gång i veckan i vardera riktningen på vägen mellan Kalmar och Växjö.

Kongl.
Generalpoststyrelsen.

Till Postmästaren i Kalmar.

Med afseende å hvad Postmästaren i sin den 15 dennes till Kongl. Generalpoststyrelsen insända rapport öfver verkställd inspektion af poststationerna inom Kalmar län m. m. anført angående bristande ordning vid poststationen i Päryd, har Kongl. Generalpoststyrelsen funnit skäligt härmed uppdragd åt Postmästaren att före detta års utgång i behörig ordning uppsäga det med handlanden Fr. Jonsson, såsom poststationsföreståndare i Päryd, den 9 juli 1877 upprättade kontrakt till upphörande med utgången af mars månad 1885 samt att, så snart uppsägningen verkstälts, hit insända bevitnadt uppsägningsbevis. Stockholm den 21 november 1884.

Kanslietsän!

nr. 10391

coll. 1884

I postmästare J A Lindqvists närvaro överlämnades poststationen den 31 mars 1885 till en man, vars tid som föreståndare blev så kort att jag inte har kunnat återfinna några närmare uppgifter om honom i arkiven, vare sig i Stockholm eller i Kalmar. Hans efternamn var Fagerström. I en rapport till poststyrelsen skrev postmästare Lindqvist bland annat följande om honom:

"Den tillträdande poststationsföreståndaren hade, sedan han blivit antagen till föreståndare, ej beökt poststationen eller på något annat sätt blivit undervisad i postens handhavande, som det sades därför att den förre föreståndaren Fr. Jonsson vägrat att lämna honom någon som helst upplysning. Såvitt tiden tillät, undervisades han under min därvaro uti de vanligast förekommande göromålen, men för att en grundligare och praktisk undervisning skulle kunnat meddelas, hade erfordrats att vara närvarande vid en posts öppnande och inslagning, till vilket tillfälle dock ej erbjöds."

Fagerströms era vid poststationen i Päråd blev kort av skäl som jag inte känner till. Enligt ett beslut av poststyrelsen den 16 februari 1886 antogs Emma Augusta Jonsson till föreståndare. Årsarvodet var fortfarande 100 kr, men det höjdes den 1 april 1900 till 200 kr.

Emma Augusta avled den 28 augusti 1910 och efter ett vikariat övertog Hilma Charlotta Jonsson formellt poststationen den 1 oktober 1910. Sedan den 12 augusti 1908 var då årsarvodet höjt till 320 kr, vilket hängde samman med järnvägens tillkomst. Poststationen i Päråd blev vid detta tillfälle inte flyttad till järnvägsstationen, men landsvägspostföringen upphörde och poststationsföreståndaren måste själv svara för transporter mellan tågen och poststationen.

Det högre arvodet kom också Hilma Charlotta till del och hon fick enligt kontraktet den 1 oktober 1908 ett tilläggsanslag på 120 kr om året för posttransporterna. En tanke att förena poststationen förföll, varigenom hon hade bättre möjlighet att klara sig på den ändå så magra lönen. Den höjdes den 1 oktober 1916 till 420 kr jämte 180 kr i transportersättning och följde sedan utvecklingen under och efter första världskriget.

Efter Hilma Charlottas död i oktober 1925 förenades post och järnväg i Päråd och stationsföreståndaren Gustaf Fredrik Emanuel Johnson fick ansvar för både post- och järnvägs göromål. I februari 1937 tog John Frithiof Palmér över detta ansvar. Han hade tidigare varit föreståndare för den förenade

post- och järnvägsstationen i Skoghult. Under perioden från den 1 april 1937 till den 30 juni 1942 var poststationen pro forma skild från järnvägen men fanns kvar i stationshuset.

Pro forma skild innebar ingen ändring för kunderna. Järnvägsföreståndaren hade då ett separat personligt avtal med postverket och fick sin lön från posten. Vid poststationer som var förenade med järnvägen bakades postlönen in i den ersättning som utbetalades av järnvägsbolaget. När postmästare Carl-Oskar Jonsson i Kalmar år 1942 skulle uttala sig om en eventuell "återförening" av befattningarna, skrev han bl a följande till poststyrelsen:

Postarbetet kommer, såsom hittills skett, att skötas av järnvägens personal och i samma lokal, som disponeras för järnvägstjänsten, Anledningen till att poststationen ansetts böra betraktas som lantpoststation framgår ej av avtalet, upprättat av postdirektionen i östra distriktet den 3 mars 1937".

John Frithiof Palmér var kvar som föreståndare även efter "återföreningen" men avlöstes i mars 1944 av Nils R L Malmqvist. När denne flyttade till Bredaryd år 1957, övertogs stationen av Sven Erik Ehn under ett års tid, varefter Erik Valter Larsson uppehöll befattningen på vakans till och med september 1959.

Då skildes posten från järnvägen "på riktigt" men posten fick vara kvar i stationshuset. Följande år blev den statushöjd till postexpedition. Till föreståndare med titeln "stationsmästare" antogs Bengt Forsberg. Han fick uppleva ny terminologi 1977, då postexpeditionen började kallas postkontor och hans titel förändrades till postmästare. Monica Helgesson följde honom 1987. Hon ansvarar för service till drygt 500 hushåll som har postadress Päråd men informerades på hösten 1992 om att postkontoret planeras bli nedlagt före sommaren 1993. När jag skriver detta i april 1993, känner jag inte till planerna men förmodar att det kommer att bli ett postkontor på entreprenad i affären.

Det blev Päråds Bensin- & Bilservice som fick överta postkontoret på entreprenad den 21 juni 1993. Det är ännu ett exempel på tillämpning av en ny organisation enligt planen "Nät 92".

Långaström

Kring sekelskiftet, då lantbrevbäringen ännu var blott två decennier gammal, låg poststationerna tämligen tätt eller nära varandra på sina håll i landet. Efter den stora belastningen av postverkets ekonomi i samband med övertagandet av ansvaret för kronobrevbäringen i mitten av 1870-talet hade affärerna så småningom förbättrats. Framställningar om nya poststationer var ofta framgångsrika, särskilt om det fanns presumtiva föreståndare som ville sköta arbetet gratis eller för en ringa ersättning.

Ett sådant exempel är poststationen i Långaström. I januari 1896 kom till poststyrelsen en handling betecknad som en "petition eller bön om en postanstalts förordnande vid Långaström i Mortorps socken". Däri framställdes samhället som "*pulsådern för folktrafiken av byarna och gårdarna Bete-kulla, Grengärde, Halltorp, Igersdala, Kaxgårde, Kycklingetorp, Lövshult, Måsstorp, Filemåla, Råsbäck, Österhult, även Runtorp och Anebo cirka en gammal fjärdingsväg från Långaström*".

Man fick inte vara buskablyg, om man skulle nå sitt syfte. Visserligen hade man en poststation i Mortorp, men då socknen var "lång och obekvä" påstods det vara svårt att anlita den poststationen. Dessutom framhölls Långaström som en centralpunkt "*med en mil till varje av poststationerna Mortorp, Alsjöholm, Påryd och Sankt Sigfrid, kanske inte fullt en mil till den sistnämnde*".

Poststationsföreståndaren i Mortorp tillfrågades under remissbehandlingen och bekräftade behovet av en poststation även i socknens norra del men tillade att medel hade anslagits från kommunalkassan för postföring inom den berörda delen av socknen. Detta hade förtigits av sökandena.

Föreståndarna vid Mortorps närmaste poststationer anmodades också yttra sig. Det gjorde de var och en med några få ord. I Alsjöholm ansågs det "högst behövt" med en poststation i Långaström, medan kollegerna i Påryd och Sankt Sigfrid uppgav att behovet var okänt. Tf postmästaren Ernst Hammarquist i Kalmar tillstyrkte framställningen och skickade den vidare till postinspektionen i Malmö.

Därifrån sändes den till poststyrelsen med bekräftelse på att en poststation behövdes i Långaström, där befolkningen enligt postinspektionens uppgift hade mellan åtta och tio kilometer till närmaste poststation. Som ett plus uppgavs att "lämplig person erbjudit sig att handhava en möjligen blivande poststation under tre år utan arvode från postverket".

Postinspektionen ville emellertid lösa frågan om postföring till Långaström på så sätt att den befintliga lantbrevbäringen mellan Trekanten och Sankt Sigfrid utsträcktes till Långaström och därigenom förlängdes till 19 kilometer. Den ändringen gick inte att genomföra utan att den dittillsvarande lantbrevbäraren Nikolaus Andersson Kronbalk skildes från sitt då drygt tolv år gamla kontrakt. I stället behövdes en lantbrevbärare som kunde acceptera en längre linje.

Postinspektionen sade upp kontraktet med Kronbalk och hemställde om poststyrelsens godkännande av ett förslagskontrakt med Carl Edvard Svensson om lantbrevbäring på den förlängda linjen Trekanten - Sankt Sigfrid - Långaström. Denne erbjöd sig att fullgöra arbetet för kr 1:25 per tur. Det vara bara 50 öre mer än vad Kronbalk haft för en ungefär hälften så lång linje. Eftersom lantbrevbäringen och den därmed förenade postföringen bara skulle fullgöras två gånger i veckan, kunde postinspektionen inte utan stolthet redovisa en så blygsam kostandsökning för postverket som 52 kronor om året på grund av att en poststation inrättades i Långaström. En försäkran bifogades från färgaren Janne Ludvig Lindahl om att under tre år handha poststationen utan ersättning från postverket. Jag vet inte om han möjligen skulle få något bidrag från kommunens kassa.

Poststyrelsen beslöt enligt framställningen och med augusti månads ingång 1897 fanns poststationen i Långaström. Lindahl bevakade naturligtvis sina intressen och efter framställning medgav poststyrelsen ett årsarvode på 100 kronor med början i juli 1900. I sin tillstyrkan konstaterade postinspektionen, att Lindahl hade sålt frimärken år 1898 för 310 kr och år 1899 för 433 kr.

När Janne Lindahl avled år 1905, efterträddes han av änkan Hilda Sofia Lindahl. Poststationen gick 26 år senare i arv till Livie Barbro Sofia Lindahl. Den motoriserade lantbrevbäringen efter andra världskriget kunde utan men för kunderna ersätta poststationen och den drogs därför in med 1950 års utgång.

Något ordnat pensionssystem fanns då ännu inte för avtalsanställd personal, men fröken Lindahl tillerkändes ett s k årligt understöd på 852 kr jämte "rörligt tillägg". Hon var vid det tillfället blott 53 år gammal. Vid andra liknande omorganisationer under följande år försökte man från postverkets sida att i görligaste mån "konservera" poststationsföreståndarna genom att t ex skola om dem till lantbrevbärare eller ge dem anställning vid en närliggande poststation. Den mjuka personalpolitiken har varit utmärkande för postverket under de sju första decennierna av 1900-talet.

Tvärskog

Tvärskog var en av de tre förenade post- och järnvägsstationer som inrättades när post började befordras på järnvägen Ljungbyholm - Påryd en 12 augusti 1908. Till föreståndare antogs Carl Emil Lindåberg med 240 kronor i årsarvode från postverket. Efter drygt 28 år blev han avlöst av Karl Gustav Theodor Mohlin i februari 1937.

Hälften så länge var denne i tjänst medan de två återstående föreståndarna verkade under förhållandevis korta perioder, Anna Linnéa Nilsson 1951-1955 och Gulli I S Svensson 1955 - 1959.

Vid skilsmässan från järnvägen med juli månads ingång 1959 övergick Gulli Svensson till ren posttjänst. Poststationen fick vara kvar till och med september 1964, då den kunde ersättas med effektiv bilåkande lantbrevbäring utan men för kunderna.

Oscarsfrimärken stämplade i Tvärskog borde mänskligt att döma vara lika svåråtkomliga som Oscarsmärken stämplade i Ölvingstorp och Runtorp. Detta speglas dock inte i ortstämpelkatalogernas uppgifter. Till syvende og sist är det ändå det pris som samlare får betala för frimärket vid köp i affär eller på auktion som avgör om det får komplettera en samling eller inte.

Runtorp

Runtorp var den tredje i raden av förenade post- och järnvägsstationer som såg dagens ljus genom tillkomsten av järnvägen Ljungbyholm - Påryd. Poststationen öppnades den 12 augusti 1908 med Ernst Wilhelm Jonsson som föreståndare. Hans årsarvode var inledningsvis 240 kronor. Efter 20 år avlöstes han av Lilly Svensson i maj 1928.

I oktober 1955 blev Ulla Britta Bergstrand, senare gift Svensson, föreståndare. Hon hann knappt verka där två år, för med juli månads utgång blev poststationen indragen. Till järnvägens nedläggning fanns en hållplats kvar i Tvärskog för resande.

By utan poststation

Träkniv

Genom en omorganisation i mitten av 1890-talet stympades den gamla postföringslinjen mellan Vissefjärda och Vassmolösa. Kvar blev sträckan Vassmolösa - Påryd, men de som bodde i några byar i västra delen av Karlslunda socken och i nordöstra delen av Vissefjärda socken ansåg sig ha fått sämre postgång. Representanter för dem skrev i december 1895 bl a följande till poststyrelsen:

"Vi ha icke mindre än en till en och en fjärdedels mil till såväl Vissefjärda som Påryd. När vi nu ha så långt till de närmaste poststationerna och med tanke på den myckna post som både avsändes och ankommer från Amerika, ity att från nästan varje familj i byarna Träkniv, Grötsjö, Lövsjö, Kammarbo, Torsjö, Förlångsö och Klippingsbo finnes en eller flera personer, som vistas uti Amerika, då få vi härmed anhålla om att få postgång mellan Vissefjärda och Påryd två gånger i veckan och poststation hos hemmansägaren C H Carlsson i Träkniv".

Under den följande remissbehandlingen ansåg poststationsföreståndare Otto Baeckström i Vissefjärda att någon postgång mellan Vissefjärda och Päråd inte behövdes. Han skrev bl a att "under alla de år kärrpost gick mellan Vissefjärda och Vassmolösa via Päråd, fanns mycket lite post till Päråd, oftast ingenting. Vad byarna Torsjö, Förlångsö, Kammarbo och Klippingsbo i Vissefjärda socken beträffar, så finns inom socknen Emmaboda och Lindås samt Troxhults poststation vid socknens gräns, så det tycks vara nog för socknen".

Poststationsföreståndare Emma Augusta Jonsson i Päråd svarade i samma riktning och framhöll att det inte ofta inträffade "att någon mellan Vissefjärda och Päråd hade begagnat sig av den brevlåda postföraren medhade".

På postinspektionens hemställen lämnade poststyrelsen ärendet utan åtgärd. Den 2 januari 1897 efterlyste Ulrik Carlsson i Träkniv ett svar på den tidigare framställningen och erbjöd sig samtidigt att förestå en eventuell poststation under ett år utan ersättning från postverket. Carlsson fick nu ett skriftligt besked direkt från poststyrelsens trafikbyrå att framställningen inte hade föranlett någon åtgärd vid föredragning den 28 januari 1896.

Efter ett knappt decennium kom en ny framställning med samma syfte. I denna ansökan tillades följande:

"Skulle Generalpoststyrelsen avslå vår begäran angående poststation så vilja vi vördsamt anhålla om en lantbrevbärare som tvenne gånger i veckan transporterar posten fram och åter från Päråd".

En månad efter denna framställning kom ett brev från invånare i Skärvsjö och Grötsjö, i vilken dessa förnekade att de varit med om att begära att få en poststation förlagd till Träkniv, "en sådan plats som vi besöker en eller två gånger om året och är mycket olämplig för avhämtning av vår post, men Päråd vill vi behålla, för där färdas vi varje dag och kan få bud, så att tidningen får vi samma dag som den utkommer från tryckeriet".

Även från invånare i Sävsjö kom ett liknande brev, daterat den 22 januari 1907. Också de förkastade tanken på en poststation i Träkniv, men de avslutade brevet med följande rader:

"Skulle någon gångpost infrågakomma här till dessa trakter, så vore väl Sävsjö mera lämplig station, ty här finnas både handelslägenheter och ett skolhus med fast folkskola, men i Träkniv finnes varken det ena eller det andra".

Poststyrelsen beslöt den 1 mars 1907 efter yttranden av postmästaren i Kalmar och postinspektionen i Malmö att framställningen inte skulle föranleda till vidare åtgärd.

POSTVERKET BESLUT

Enhet	Datum	Beteckning
Bank & Kassa	930614	BK 93:74
Beslutande		
Rc		
Föredragande		
Dc Kalmar		
Närvarande		

Ändrad serviceform i Päråd

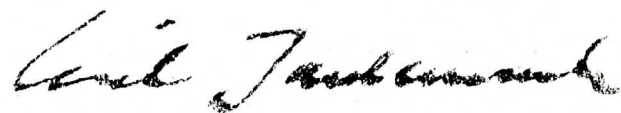
Den 21 juni 1993 ersätts postkontoret i Päråd med postkontor i butik.

Entreprenören Päråds Bensin och Bilservice AB, Industrig 8, 380 24 Päråd, telefon 0480-910 86, ombesörjer in- och utlämningservice för försändelser, in- och utbetalnings-service för postgiro och Nordbankskonton.

Ortsnamnet Päråd behålls som postadress.

Kontaktpostkontor för butiken blir 388 01 Ljungbyholm med pnr 328.8. I-stämpel med pnr 329.9 och datumstämpel med Päråd används av entreprenören. Pnr 329.9 kvarstår som egen redovisnings- och statistikenheter.

Åt distriktschefen i Kalmar uppdras att sköta de praktiska detaljerna i samband med organisationsförändringen.

Ingrid Jardenmark
tf regionchef, Bank och Kassa